

НАҚШИ БОСАМАРИ ДАВЛАТ ДАР МУБОРИЗА БО КОРРУПСИЯ ВА ТАКМИЛИ ТАДБИРҲОИ СИЁСИЮ ИДОРАКУНИЙ ДАР МАҚОМОТИ ҲОКИМИЯТИ ДАВЛАТӢ

Ҳасанов Ш.К. - н.и.х., ДДД

Калимаҳои калидӣ: қонуният, коррупсия, давлат, иҷтимоӣёт, ҳокимият, тичорат, иқтисодиёти пинҳонӣ, ришва.

Дар замони ҳозира нақш ва вазифаҳои давлат дар иқтисодиёт мавриди баррасӣ қарор мегирад. Азбаски тағйироти сифатии ба таври объективӣ дар ҳаёти ҷомеаи муосир чараёндошта ногузир боиси тағйироти моҳияти давлат гардиданд, ҳамзамон рушди заминаи иқтисодию иҷтимоии давлат дар муқоиса бо унсурҳои маҷбуркунии ҳокимияти он босуръат тавсеа меёбад. Ҳамакунун, давлат бештар аз ҳама, ба нури созмондихандаи ҳаёти иҷтимоию иқтисодӣ ва ҳомии манфиатҳои шахсӣ ва умумии одамон мубаддал мешавад. Ин равандҳо як силсила назарияхоро ба монанди «давлати рифоҳи умумӣ», «демократияи чандандешӣ», «давлати ҳуқуқбунёд» ва ғайра ба вучуд оварданд.

Дарибтӣдои асри XXI зарурати тақвияти нақши давлат дар идоракунии ва танзими равандҳои иҷтимоию иқтисодӣ ва эҷоди давлати босамар ба масъалаи мубрами замон табдил ёфт. Дар гузориши Бонки Умумичаҳонӣ «Давлат дар чаҳони тағйирёбанда» (соли 1998 интишорёфта) қайд карда мешавад, ки: «...*давлати босамар барои пешниҳоди молҳо ва хизматрасониҳо, инчунин ташкил намудани муассисаҳои, ки шуқуқҳои бозорҳоро барои тарзи зиндагии саодатманд ва солим имконпазир месохтанд, ҳаётан муҳим мебошад. Бидуни ин рушди устувор ҳам дар иқтисодиёт ва ҳам дар соҳаи иҷтимоӣ имконпазир хоҳад буд*». Метавон гуфт, ки ин гузориш тақони навине дар пажӯҳишҳои афзалиятҳои нави давлат дар шароити қунунӣ гардид. Баъди солҳои 2000-ум дар нашрияҳои байналмилалӣ ҷомеашиносӣ ва иқтисодӣ теъдоди хеле зиёди таълифоти илмӣ бахшида ба масъалаи мазкур ба нашр расонида шуданд. Чунончи, ҳанӯз соли 2001 М.Фридман дар тафсири худ аҳамият ва афзалиятҳои афзояндаи давлатро қайд намуда буд. Аз ҷумла, номбурда гуфта буд, ки «10 сол пеш ман барои кишварҳои пасошӯравии гузаранда ба иқтисодиёти бозорӣ се калимаро такрор мекардам: хусусигардонӣ, хусусигардонӣ, хусусигардонӣ. Аммо ман иштибоҳ мекардам, маълум шуд, ки риояи қонуният муҳимтар аз хусусигардонӣ будааст».

Дар китоби файласуф ва сотсиологӣ маъруф Ф.Фукуяма «Давлати муқтадир», ки соли 2004 аз ҷоп баромад, асоснок шудааст, ки яке аз муҳимтарин проблемаҳои ҷомеаи чаҳонӣ сохтани давлати муқтадир мебошад. Тайи даҳсолаи ахир таълимот дар бораи давлат дар чаҳорҷӯби самти нави илмӣ рушд намудааст, ки он иқтисодиёти конститусионӣ ном дорад. Ин самти илмӣ, ки ҷанбаи байнифанӣ дорад, талошҳои ҳуқуқшиносон, иқтисодшиносон, сотсиологҳоро барои равшан намудани сатҳи нуфузи ҳуқуқи конститусионӣ дар қабули муҳимтарин қарорҳои (стратегии) иқтисодии ташкилдихандаи моҳияти сиёсати иқтисодии давлат муттаҳид мекунад.

Қобили қайд аст, ки иқтисодиёти конститусионӣ, ки ҳадафи он таҳлили маҷмӯи конститусионӣ-ҳуқуқӣ ва иқтисодии проблемаҳои рушди иқтисодӣ ва таъминоти иқтисодӣ, ҳуқуқ ва озодиҳои шахрвандон, инчунин, таъсири мутақобилаи омилҳои ҳуқуқӣ ва иқтисодӣ ҳангоми қабули қарорҳои давлатӣ ҳамчун самти нави илмӣ мебошад, дар соли 1986 эътирофи пурра ёфтааст.

Дар асарҳои охири Бюкенен масъалаи оид ба имконияти инқилоби конститусионӣ дар ҷомеаи демократӣ матраҳ мегардад, ки он бояд ба ташаккули иқтисодиёти конститусионӣ – иқтисодиёти қодир ба боз доштани рушди бебандубори дастгоҳи давлатӣ ва таҳти назорати ҷомеаи шахрвандӣ қарор додани он қодир бошад. Ахиран, ин самти илмӣ на танҳо ба туфайли талошҳои иқтисодшиносони ғарбӣ рушд мекунад, балки аз соли 2000 дар кишварҳои дигар низ ба ин проблема тавачҷуҳ мекунад, то қунун бисёр рисолаҳои илмӣ таҳқиқотӣ оид ба масъалаҳои иқтисодиёти конститусионӣ таълиф ва таҳия шудаанд.

Дар кишварҳои ғарбӣ натиҷаҳои пажӯҳишҳо оид ба масъалаҳои назария ва амалияи давлат дар чаҳорҷӯби иқтисодиёти давлатӣ ба таври доимӣ дар маҷаллаи махсус таъсисшудаи академии «Constitutional Political Economy» (Иқтисоди сиёсии конститусионӣ), ки аз соли 1990 ба ҷоп мерасад, мавриди баррасӣ ва мунташир мегарданд. Маводи нашрияи мазкур дар маҷаллаҳои аз қабилӣ «Ҳуқуқ ва иқтисодиёт»,

«Қонунгузорӣ ва иқтисодиёт», «Маҷаллаи қонунгузорӣ ва ҳуқуқшиносии муқоисавии хориҷӣ», ки дар онҳо бахши доимӣ «Иқтисодиёти конститусионӣ» аз соли 2006 амал мекунад, ба ҷоп мерасад. Дар ҳоли ҳозир баррасӣ ва дастури нав дар мавриди афзалияти давлат ва аҳамияти он барои рушди иҷтимоию иқтисодӣ ба як силсила равандҳои объективӣ, ки дар рушди иқтисодии чаҳонишудаи чаҳонӣ чараён доранд, асос ёфтааст.

Бинобар ин, дар гузориши Бонки Умумичаҳонӣ таҳти унвони «Давлат дар чаҳони тағйирёбанда» саъй шудааст, ки равандҳои иқтисодии чаҳонишавӣ аз равандаи иқтисодиёти конститусионӣ мавриди таҳлил қарор дода шаванд. Дар гузориш аз ҷумла қайд карда мешавад, ки «тағйироти ҷиддӣ дар иқтисодиёти чаҳонӣ моро водор месозад, ки дубора ба саволҳои асосӣ дар бораи давлат посух пайдо кунем. Бо ёрии давлат дар соҳаҳои таҳсилот, тандурустӣ ва инчунин дар соҳаи хоҳиш додани нобаробарии иҷтимоӣ қомебиҳои назаррас ба даст оварда шуда буд. Аммо амалиёти давлат ба натиҷаҳои ҳузновар ҳам боис шуда буд. Ва ҳатто дар он ҷойе, ки давлат дар гузашта вазифаҳои худро ба хубӣ иҷро карда буд, бисёриҳо дар ташвиш мебошанд, ки вай наметавонад бо талаботи иқтисодиёти чаҳони дар раванди чаҳонишавӣ қарордошта мутобикат наояд. Талаботи самаранокии давлат дар бисёр кишварҳои дар ҳоли рушд, ба нуқтаи доғи бухронӣ расиданд, ки дар онҳо ҳукуматҳо наметавонанд, ҳатто чунин неъматҳои бунёдӣ, аз қабилӣ ҳуқуқи моликият, роҳҳо, хизматрасонии оддӣ тандурустӣ ва таҳсилотро таъмин наоянд. Сабаби ниҳони он ки низомҳои ҳукмрон дар кишварҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ ва Аврупои Шарқӣ фуру рехтанд, ба муддати тӯлонӣ иҷро карда нашудани ваъдаҳо аз тарафи онҳо буд. Фурупошии системаи банақшагирии марказонидашуда проблемаҳои навро ба вучуд овард».

Ҷамъбасти таҳқиқотӣ дар адабиёти иқтисодӣ вучуддошта оид ба соҳаи назария ва амалияи танзими давлатӣ имкон дод, ки равандҳои объективӣ рушди иқтисодии чаҳонӣ, ки зарурати баррасии нави проблемаи давлат ва аҳамияти онро барои болоравии иқтисодиёт талаб мекунад, амалӣ карда шавад.

Якум, ҳаёти иҷтимоию иқтисодии аксарияти кишварҳои чаҳонӣ қорношоямӣ ё «ноқомӣ»-и ба истилоҳ созиши Вашингтонро исбот намуд. Зеро асоси ғоявии ин созишро ҳаддиқалбозии нақши давлат дар иқтисодиёт ва хориҷ

намудани вай аз мадори равандҳои иқтисодие аз қабилӣ моликият, нархгузорӣ, фаъолияти иқтисодии берунӣ ва ғайра, ки омилҳои асосии рушди иқтисодӣ мебошанд, ташкил мекард. Кишварҳои дар ҳоли рушд асли (принсип) фаъолияти Хазинаи Байналмилалӣ АСЪОР (ХБА) –ро интиқод мекунам, чунки бисёр тавсияҳои он ба натиҷаҳои баръакси чашмдошт боис шуданд. Кишварҳои дар ҳоли рушд аини замон, бо ҷойи он, ки «барои замонависозии иқтисодиёти худ маблағҳо пайдо намоянд, маҷбуранд, ки зерӣ фишори берунӣ речаи сарфакориро роҳандозӣ намоянд, то ки бо кредиторҳои Ғарб қарзҳои худро пардозанд».

Дувум, амсилаи иқтисодии кишварҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ ва қомебиҳои онҳо дар рушди иқтисод, аслан ба назарияҳо ва тавсияҳои қомебиҳои иқтисодии анъанавӣ ва неоклассикӣ рост намеоянд. Худвиҷагии ҳамкориҳои давлат ва иқтисодиёт, ки дорони шаклҳои ба қадри қофӣ мураккаб мебошад, падидаҳои нави давлатро нишон медиҳад.

Севум, охириин бухрони ҷаҳонии молиявӣ-иқтисодиро метавон ҳамчун бухрони системаи танзими давлатии сармоядорӣ тавсиф намуд. Аз баски сабаби пайдоиши бухрон аз тарафи ИМА бардошта шудани як силсила маҳдудиятҳо оид ба танзими бозорҳои молиявӣ, инчунин муфлисшавии сохторҳои иқтисодӣ, ки тахти сарпарастии давлат (ва ширкатҳои, ки бухронро оғоз карда буданд), Ҷ. Стиглицтс вазъияти кунунии ИМА-ро дар ҷаҳон мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода, қайд намуда буд, ки системаи сиёсӣ нуқсонҳо дар фаъолияти бозорро ислоҳ карда наметавонад, системаи иқтисодӣ ва сиёсӣ бунёдан қодир нестанд барои ҳама имкониятҳои баробарро таъмин намоянд.

Чорум, сабаки бухрони ҷаҳонӣ аксарияти кишварҳоро маҷбур намуд, ки тарҳҳои ниҳодиро дар низомӣ ҳоҷидорӣ тағйир диҳанд, яъне равандҳои баъдибухронӣ бо тақвияи нақши танзимкунандаи давлат дар соҳаи сиёсати иқтисодии дохилӣ, инчунин густариши нуфузи давлат дар танзими муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ ҳамроҳ бошад. Агар дар солҳои 80-ум ва 90-ум дар ҳолати бухронӣ тавсияҳои умумӣ оид ба устуворсозии иқтисодиёт ба маҳдудкунии нақши давлат ва либерализатсия хулоса мешуда бошад, он гоҳ акнун тавсияҳо ҷанбаи баръакс пайдо кардаанд.

Панҷум, дар асри XXI омили асосии рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ ва афзоиши сатҳи рақобатпазирии иқтисодиёти кишвар пешравиҳои инноватсия ва технологияҳои навин гардиданд. Ин бошад, мустақиман бо стратегияи инноватсионии давлат вобастагӣ дорад. Ҳамон тавре, ки Э. Райнерт дуруст қайд мекунад:

«Ихтироот ва инноватсияҳо дар бозорҳои озод бидуни даҳолати давлат наметавонистанд арзи вучуд намоянд» ё ки Ҷ. Стиглицтс ба нобарориҳои ИМА дар соҳаи сиёсати иқтисодӣ дастовардҳои Хитойро муқобил мегузорад, махсусан, дар соҳаи дастгирии навғониҳо, ки бо хатари нобарорӣ тавҷам аст. Дастгирии қарорҳои таваккалӣ ин худ химояи инноватсияҳо мебошад ва сиёсати илман асоснокшудаи иқтисодӣ дар соҳаи инноватсияҳо талафоти иқтисодиётро дар робита бо навғониҳои нобарор чандқарата ҷуброн мекунад.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аини замон соҳаҳои таҳсилот ва тандурустӣ фасодангезтарин соҳаҳо ба шумор мераванд. Аз рӯйи хулосаҳои сарвари Палатаи ҳисоб Дилмурод Давлатзода маълум гардид, ки тайи ду соли фаъолияти Палата, тақрибан 340 санҷиш гузаронида шуда, аз рӯйи ҷамъбасти онҳо ба бучети давлатӣ зиёда аз 85 миллион сомонӣ баргардонида шудааст. Назар ба маълумоти сарвари Палата танҳо дар натиҷаи санҷиши аудиториҳои Бонки миллӣ, дар дастгоҳи марказии Бонки миллӣ ба маблағи 15 миллион сомонӣ зарари молиявӣ ошкор карда шуд, ки аз он ба бучети давлатӣ танҳо 61% барқарор карда шуд. Дар робита бо ин қазия аз тарафи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Палатаи ҳисоб супориш дода шуд, ки ҳар сол фаъолияти молиявии Бонки миллӣро аз санҷиш гузаронад. Собик директори Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия Абдуфаттоҳ Ғоиб дар гузориши худ оид ба фаъолияти 5-солаи агентӣ дар хузури аъзои Шурои амният изҳор дошт, ки дар ин муддат аз тарафи агентӣ ба андозаи тақрибан 1 миллиард сомонӣ зарари молиявӣ ошкор гардида, ба бучети давлатӣ тақрибан 600 миллион сомонӣ баргардонида шуд.

Ҷунончи, тибқи гузориши ӯ дар сохторҳои Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли – 70 ҷиноят, Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли – 57 ҷиноят, Вазорати қорҳои дохилӣ – 46 ҷиноят, Вазорати нақлиёт – 16 ҷиноят, Вазорати кишоварзӣ – 16 ҷиноят ошкор гардид. Ҳамчунин, дар Кумитаи давлатии заминсозӣ ва геодезия – 36 ҷиноят, Кумитаи андозаи назди Ҳукумати ҶТ – 18 ҷиноят ва дар сохторҳои бонкии кишвар – 127 ҷиноят ошкор шудааст. Аз шумораи умумии ҷиноятҳои ошкоргардида 224 ҳолатро қормандони мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ содир намудаанд.

Ҳамчунин ба сифати мисол метавон аз қорманди КВД «Роҳи оҳани Тоҷикистон» ном бурд, ки нафақаи моҳонаи ӯ 1817 сомонӣ буда, дар муддати чор сол 72 ҳазор сомониро ташкил намудааст ва ин далелҳои таъйини ғайриқонунии нафақаи маъҷубӣ аз тарафи қормандони агентӣ ошкор карда шуд. Ҷунончи, тайи соли 2014 теъдоди 37548 нафар нафақахӯрон барои муайян қардани гурӯҳи маъҷубӣ аз комиссияи тиббӣ гузаронида шуданд. Дар натиҷа гурӯҳи маъҷубии 10 ҳазору 872 нафар бекор карда шуд, ки ин 30% шумораи умумии маъҷубони нафақахӯри кишварро ташкил менамуд. Аз қумлаи онҳо 7 ҳазору 46 нафар қомилан сихат буда, бақия бо роҳи ғайриқонунӣ гурӯҳи маъҷубиро иваз карда буданд. Маблағи умумии зарар аз рӯйи ҳисоби агентӣ 14 миллиону 718 ҳазор сомониро ташкил медиҳад».

Аз тарафи мақомоти зиддикоррупсионии кишвар қандин гурӯҳҳои қаллобоне ошкор карда шуданд, ки ба муомилаи ғайриқонунии хариду фурӯши қитъаҳои замин машғул буданд. Аъзои гурӯҳи мазкур қитъаҳои заминро ҳатто дар дурдасттарин ноҳияҳои кишвар хариду фурӯш мекарданд. Ҳамчунин аз тарафи Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия нисбат ба нунафар муфаттишонӣ РВКД дар шаҳри Душанбе парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда шуд, ҳарду ба гирифтани ришва қумонбар мебошанд.

Ҳамакнун мубориза бо коррупсия яке аз вазифаҳои аввалиндараҷаи ҳамаи шоҳаҳои ҳокимияти давлатӣ мебошад. Аз тарафи роҳбарияти кишвар ҳам аз лиҳози амалӣ ва ҳам аз нигоҳи қонунгузорӣ қунон тадбирҳои андешида мешаванд, ки мутаносиб бо таҳдидҳои падидаи мазкур бошад. Мутобики таҳқиқоти созмони байналмилалӣ Transparency International, ки ба омӯзиши проблемаҳои коррупсия дар кишварҳои қуногун машғул аст ва ҷойи онҳоро дар қадвали дараҷаи фасодзадагӣ муайян мекунад, Тоҷикистон нишондиҳандаҳои худро дар мубориза бо ин падида беҳтар менамояд. Дар ин хусус баҳои мусбати созмони мазкур ба вазъияти ташкили мубориза бо коррупсия солҳои охири дар кишвари мо шаҳодат медиҳад.

Қобили қайд аст, ки ин пеш аз ҳама, ба сиёсати пайғирона ва муассири роҳбарияти сиёсии кишвар, инчунин

фаъолияти бо чидду чаҳд ва самарабахши идораву мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, аз ҷумла, солҳои ахир дар робита бо ошкорсозӣ ва пешгирии ҷиноятҳои коррупсионӣ мебошад. Солҳои охир қорамандони идорат бо намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳамкорҳои самарабахш доранд, дар миёни ҳамаи кишрҳои аҳоли ҳамаҷуз қорҳои таблиғотӣ ва тавзеҳотиро роҳандозӣ мекунанд, бад-ин васила оид ба ошкорсозии ҷиноятҳо ва аз миён бурдани шароити мусоидаткунанда ба ҷиноятҳои коррупсионӣ беш аз пеш малака ва маҳорат ба даст меоваранд.

Дар ин робита, ҳамкорҳои наздик бо ОЭСР ба роҳ монда шуда, ҳамасола гузоришҳои ҳам фосилавӣ ва ҳам аз рӯи натиҷаҳои мониторингҳои аз тарафи созмони мазкур баргузоршаванда таҳия карда мешаванд. Бисёр тавсияҳои созмони номбурда тағйироти бунёдиро ба қонунгузорӣ талаб мекунанд, ки ин қабил тағйирот ба низоми ҳуқуқи кишвари мо созгор нест. Аз ҷумла, ба сифати мисол метавон тавсияи криминалиқонунии ҳамаи шаклҳои ришвахӯриро зикр намуд, яъне ҳам ваъда ё қавли пешакии додани ришва ва гирифтани он, ё ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидани шахсони ҳуқуқӣ қуллан ба асосҳои қонунгузори ҷиноятӣ ва Конститутсияи кишвари мо созгор нест. Ғайр аз ин, аз 12 тавсияи қисман иҷрогардида, аксарияти онҳо аз тарафи экспертҳои ин созмон аз рӯи натиҷаҳои Ҳисоботи фосилавӣ дар моҳи сентябри соли 2014 мусбат арзёбӣ шуда буданд. Қобили зикр аст, ки баъзе тавсияҳо қанбаи мувоҳисавӣ доранд, зеро амалисозии онҳо ҳам дар амалия ва ҳам дар қонунгузори кишвари мо ҷой доранд ва бинобар ин, лозим меояд, ки дар ҷаласаҳои ҳарсолаи Ҳисобот дар қароргоҳи созмони ОЭСР дар Париж бо овардани маводи дахлдори ишботкунанда мавқеи худро бо исро ҳифозат намоем.

Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи ҚТ дар муддати 11 моҳи соли 2014 1384 ҷинояти коррупсиониро ошкор намуд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли пеш 184 ҷиноят бештар мебошад. Аз онҳо 403 ҳолат ҷиноятҳои вазнин мебошанд. Дар соли 2015 дар муқоиса ба ҳамин давраи соли гузашта ошкорсозии чунин ҷиноятҳо, аз қабил порахӯрӣ, қаллобӣ, худдорӣ ба қасд аз пардохти андозҳо афзоиш ёфт. Дар робита бо иҷрои моддаи 9 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза бо коррупсия» аз тарафи қорамандони агентӣ иқдоми муайян амалӣ карда шуд. Аз ҷумла, дар муддати 11 моҳи соли 2014 29 ҳолати хизмати якҷояи ҳешовандони наздик ошкор карда шуд, ки муҳолиф бо моддаи зикршудаи Қонуни номбурда мебошад. Аз рӯи далелҳои ошқоргардида огоҳинома оид ба баргараф қардани ҳуқуқвайронкуниҳо ирсол карда шуданд. Дар ҳамаи ҳолатҳо шахсони зикршуда аз вазифаҳои ишғолкардаашон сабуқдӯш карда шуданд ва санҷишҳо гузаронида шуданд. Дар сомонӣ ҳафтаномаи «Фараж» рӯйхати қалони қорамандони Фурӯдгоҳи байналмилалии шаҳри Душанбе мунташир гардид, ки ҳамаи онҳо ҳешовандони ду раҳбари Фурӯдгоҳи байналмилалии шаҳри Душанбе буданд.

Тибқи нақшаи қорӣ Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон санҷиши фаъолияти молиявӣ ҳоҷагии ҚСШК «Фурӯдгоҳи шаҳри Душанбе» ва амалисозии лоиҳаи «Соҳтмони терминали байналмилалӣ дар шаҳри Душанбе» гузаронида шуд. Баъд аз хотима ёфтани ҷорабиниҳои санҷишӣ дар бораи парвандаҳои марбут ба муомилаҳои коррупсионӣ иттилооти муфассал пешниҳод гардид. Дар рафти санҷиш баъзе далелҳои номувофиқати вазифаҳои ишғолкардаи баъзе қорамандони фурӯдгоҳ бо талаботи таҳассуси онҳо ошқор гардид. Ҳамчунин шартномаҳои бо ширкатҳои давлатӣ ба имзорасида дар бораи расондани таҷҳизот барои терминали Фурӯдгоҳи байналмилалии Душанбе, дақиқан шартнома оид ба лизинг миёни ҚСШК «Фурӯдгоҳи шаҳри Душанбе» ва ҚСШК «Ютейр- Лизинг» мавриди санҷиш қарор дода шуданд.

Аз тарафи қорамандони Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон шумораи зиёди ҷиноятҳои қалони аз тарафи шахсони мансабдори сатҳҳои гуногун содиргардида ошқор карда шуда, нисбат ба онҳо парвандаҳои ҷиноятӣ оғоз карда шуданд.

Вобаста ба вазъияти ба миёномада дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти раҳбарии Пешвои миллат, Президенти ҷумҳурӣ, раиси Шӯрои амнияти Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ҷаласаҳои Шӯрои амнияти кишвар баргузор мегардад, ки дар онҳо масъалаҳои таъмини амнияти иқтисодӣ, мубориза бо коррупсия ва ҳимояи қонунӣ ва тартиботи ҳуқуқӣ мавриди баррасӣ қарор мегиранд. Тавре ки дар боло зикр гардид, Пешвои миллат коррупсияро «тамоюли хатарноки зидди давлатӣ» номида, борҳо таъкид кардааст, ки ин омил манфи ва нангин боиси қоҳишҳои обрӯи давлат ҳам дар дохил ва ҳам дар ҳориқи кишвар мегардад. Дар робита бо он зарурати тақвияи интизомӣ молиявӣ, истифодаи бомаром ва мақсадноки маблағҳои буҷетӣ, роҳ надодан ба хароҷоти беҳуда ва роҳандозии муборизаи бераҳмона бар зидди коррупсия таъкид мегардад. Ба тақвияи мубориза бо ҷиноятҳои коррупсионӣ дар соҳаи тақсими қитъаҳои замин барои соҳтмони хонаҳои истиқоматӣ, инчунин дар соҳаи таъйини нафақаҳои оид ба маъҷубӣ тавачҷуҳ дода мешавад. Супориш дода шуд, ки аз як модда ба моддаи дигар интиқол додани маблағҳои буҷетӣ қатъиян манъ карда шуда, маблағҳои барзиёд ба буҷети давлатӣ баргардонда шаванд.

Сарвари давлат ба раҳбарони Қумитаи давлатии амнияти миллий, Вазорати адлия, Суди Олӣ, Агентии назорати маводи нашъаовар ва дигар соҳторҳои интизомӣ супориш додааст, ки барои решакан намудани коррупсия дар сафҳои худ тамоми тадбирҳоро андешанд.

Тағйирёбии сиёсати давлат боиси таҳаввули зуҳуроти шаҳрвандии мутобиқ бо навъи ҳуди рушди таърихӣ мегардад. Асоси амалии системаи зиддикоррупсионии ҷомеа бояд маҷмуаи иқдоми иқтисодии равонашуда ба ташаккули сатҳи баланди масъулияти шаҳрвандӣ ва самтгиришуда ба сатҳҳои гуногуни мавҷудияти ҷомеа бошад, зеро муносибатҳои иҷтимоии ҷомеаи мазкур ҳамчун зуҳуроти ҳамон фарҳанги ҷамъиятӣ амал мекунанд, ки аз зербинои иқтисодӣ бармеояд. Ба авлавиятҳои сиёсати давлат, бо дарназардошти муҳимтарин тамоюлотӣ рушди ҷаҳонӣ бояд инҳоро мансуб донист: рушди ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, фароҳам овардани ҳамаи шароит ва имкониятҳо барои амалисозии ибтикороти ақлонӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ-маърифатӣ ва ғайраи шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои онҳо, тақвия бахшидани нақши илм ва фарҳанг ҳамчун муҳимтарин омилҳои инқишофи ҷомеа. Ва ин ҳама, дар радифи якбора баланд бардоштани самаранокии идоракунии давлатӣ боиси болоравии савияи қораманд ва масъулияти воқеии намояндагони ҳамаи шоҳаҳои ҳоқимият мегардад, ки аз тарафи ҷомеа барои иҷро намудани мақсади асосӣ баланд бардоштани дараҷа ва сифати зиндагии ҳамватанон қороя ё интиҳоб шудааст.

Ҳамакнун бидуни давлати неруманд ва дастгиришаванда аз тарафи иттиҳодияҳои шаҳрвандӣ, ки қодир ба ҳимояи шаҳрвандони худ аз хатари таҳдидҳои ҳориҷӣ ва дохилӣ, таъмини ҳифзи иҷтимоии кишри қамбизоати ҷомеа (собиқадорони меҳнат, нафақахӯрон, беморони вазнин, қудакон ва ғайра) набошад, инчунин бидуни ташаккули

чомеаи шаҳрвандии қоршоям низоми давлатдорӣ маҳкум ба нокомӣ хоҳад гардид. Барои шаҳрвандоне, ки мавқеи шаҳрвандии худро дар паси «давраи шӯравӣ» пинҳон дошта, ба ҳайси як чомеаи воҳиди ғайрибаромад намекунанд, ғайрибаромад давлат бояд ба сифати як навъ омилҳои системасозии ниҳодҳои чомеаи шаҳрвандӣ бошад. Асоси сиёсати ташаккули чомеаи шаҳрвандӣ аз инҳо иборат аст: сиёсат дар соҳаи таҳсилот, сиёсати иттилоотӣ ва сиёсати иҷтимоӣ. Ташаккули насли нави намоёндоғони соҳибқорӣ асосёфта ба тарбияи масъулияти иҷтимоии бизнес ва рушди муносибатҳои ҳамшарикӣ иҷтимоӣ нақши назаррасро иҷро мекунанд.

Барои барқарорӣ ҳамшарикӣ созмонҳои давлатӣ, ғайрииттиҳоратӣ ва ҷамъиятӣ ҳадди ақал, тақрибан муқаррар гардидани мавқеҳои онҳо, инчунин талош барои гуфтугӯҳои ошкоро, ҳамқорӣ доимӣ дар қорқарди гунаҳои қорқорҳо ва амалисозии онҳо шароити ҳалқунанда ба шумор мераванд. Чомеаи шаҳрвандӣ бештар самарабахш хоҳад буд, агар давлат дар он на душман, балки иттифокчи худро дар ғайрибаромади зиддикоррупсионӣ буинад.

Адабиёт

1. Адринов В. Коррупция как глобальная проблема современности. Общество и экономика / В. Адринов, 2008.- №3-4
2. Астарин В.В. Организованная преступность / В.В. Астарин- М., 1996
3. Алякринского О.А., Сюзан Роуз-Аккерман Коррупция и государство. Причины, следствия, реформы. Переводсанглийского О.А. Алякринского-М.: Логос, 2003.-С.43-44
4. Абакумов С.А. Гражданское общество в России (от древней Руси до наших дней) / С.А. Абакумов – М.:Имидж-Пресс, 2004. –С.73-74
5. Аузан А., Тамбовцев В. Экономическое значение гражданского общества / А. Аузан, В. Тамбовцев Вопросы экономики, 2005.- №5. – С.28-49
6. Абакумов С.А. На пути к гражданскому обществу. Книга VI. Гражданское общество и власть: противники или партнеры?/С.А. Абакумов– М.: Галерея, 2005
7. Алиҷонов Ҷ.А. Макроиктисод/Сумани Қудрат, Ҷ.А. Алиҷонов- Душанбе, 2011.- 384с.
8. Abueva, Jose V. 1966. «The Contribution of Nepotism, Spoils, and Graft to Political Development», East- West Center Review 3: 45-54. Aderinwale, Ayodele (ed), 1994
9. Albert H. The Neglect of Sociology in Economic Science / H. Albert. In: Power in Economics
10. Азизкулова Г.С. Экскурсия в историю коррупции государственных служащих// Таджикистан и современный мир/Г.С. Азизкулова-М.: Вестник ЦСИ.-2005.-№2.- (6).- С. 54-60
11. Асадуллоев Р.Н. Ҷавондон дар ҷараёни демократикунонии ҳаёти мамлакат (дар мисоли Тоҷикистон) /Р.Н. Асадуллоев – Душанбе: Сарпараст, 2004. - С.143

АННОТАЦИЯ

ЭФФЕКТИВНАЯ РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В БОРЬБЕ С КОРРУПЦИЕЙ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПОЛИТИЧЕСКИХ И УПРАВЛЕНЧЕСКИХ МЕР В ОРГАНАХ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ

В настоящее время государство играет важную роль в экономике. Поскольку существенные качественные изменения в жизни современного общества неизбежно приводят к изменениям в сущности государства, одновременно ускоряется развитие экономической и социальной базы государства по сравнению с элементами принуждения его власти. Кроме того, государство все чаще превращается в энергию создателя социально-экономической жизни внутренних интересов личности и людей. Эти процессы создали ряд теорий, таких как «государство общей рифмы», «плюралистическая демократия», «правовое государство» и т. д.

ANNOTATION

EFFECTIVE ROLE OF THE COUNTRY IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION AND IMPROVEMENT OF POLITICAL AND MANAGERIAL MEASURES IN PUBLIC AGENCY

Currently, the state's tasks play a role in the economy. Since significant qualitative changes in the life of modern society inevitably lead to changes in the essence of the state, at the same time the development of the economic and social base of the state is accelerated in comparison with the elements of coercion of its power.

In addition, the state will increasingly turn into the energy of the Creator of social and economic life in the internal interests of the individual and people. These processes have created a number of theories, such as "the state of common rhyme", "pluralistic democracy", "the rule of law" and etc.

Key words: *legislation, corruption, state, social corruption, power, trade, secret economy*